

XVI. BENEDEK ÉS A GYERMEKVÉDELEM

Puskás Balázs

XVI. BENEDEK ÉS A GYERMEKVÉDELEM

Puskás Balázs

*„Csak az igazságban ragyog fel a szeretet és válhat hitelesen megélhetővé.
Az igazság az a fény, amely értelmet és értéket ad a szeretetnek.”¹*

¹ CARITAS IN VERITATE – XVI. Benedek pápa enciklikája az ember teljes értékű fejlődéséről a szeretetben és az igazságban,
3. pont

XVI. BENEDEK ÉS A GYERMEKVÉDELEM

A Katolikus Egyház minden bizonnyal legnagyobb botrányai ebben a században a papok által elkövetett gyermek-bántalmazásokhoz köthetők. A kétezres évek elejétől egyre-másra derültek ki súlyos esetek, az Egyesült Államoktól Írországon és Franciaországon keresztül egészen Ausztráliáig rendeltek el a helyi püspöki konferenciák teljes körű átvilágítást. Az Egyházzal szembeni vádak, hogy ti. nem törődtek az áldozatokkal és inkább a mundér becsületét, mintsem a gyermekeket védték, egyre erősödtek.

De vajon hol helyezkedett el ebben a történetben XVI. Benedek pápa? Érzéketlen „panzerkardinal”²-ként viselkedett-e? Vagy éppen ellenkezőleg, művészi énjének érzékenységevel viszonyult a gyermekek bántalmazásához? Ennek igyekeznünk e helyütt utánajárni, elsősorban Benedek saját megnyilvánulásait vizsgálva.

Benedek, *Caritas in Veritate* című enciklikájának fent idézett részlete pontos leírását adja annak, ami az Egyháznak a kétezres évek elejére sürgető feladatává vált: az igazságban megélt szeretet gyakorlásával vissza kellett szerezni az elvesztett hitelességet: korábban ugyanis hiányzott az igazsággal való szembesülés, annak elfogadása, hogy a papok között is vannak olyan emberek, akik gyermekeket bántanak. Ráadásul az intézmény fontosabbnak bizonyult az áldozatoknál, a „mundér becsületének védelme” volt a prioritás az áldozatok megsegítésével és a bűnelkövetők megbüntetésével szemben. Az igazság elfogadásának és a legkisebbek iránti támogatás nyújtásának hiányában pedig, ahogy Ratzinger fogalmaz, a szeretet nem tud felragyogni, nem válhat hitelesen megélhetővé.

A Krisztus-követők „cégérén”, az Egyház tanításának magjában a szeretet gyakorlása áll („Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást. Arról tudják majd meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt.”)³. Ugyanakkor a Mester a legkisebbekkel való visszaélést különösen kemény szavakkal illette („De aki megbotránkozott csak egyet is ezek közül a kicsik közül, akik hisznek bennem, jobban járna, ha malomkövet kötnének a nyakába és a tenger fenekére vetnék.”)⁴ Mindebből egyenesen következik, hogy a gyermekek bántalmazásának hallgatólagos megtűrése olyan mély hitelességi válságot eredményezett a Katolikus Egyházban, amivel átfogóan kellett foglalkozni.⁵

De mégis mit tett, illetve mit gondolt minderről XVI. Benedek pápa, aki pontosan a botrányok kirobbanása utáni években kezdte meg pontifikátusát?

Akinek a témában csak egyetlen rövid megnyilatkozás elolvasására adódna ideje, és elsősorban arra volna kíváncsi, hogy XVI. Benedek hogyan, milyen lélekkel állt hozzá ehhez a kérdéshez, annak mindenképpen az emeritus pápa 2022. február 6-án kelt, a München-Freisingi Érsekségben történt visszaélésekről szóló jelentésről írott levelének elolvasását, sőt átelmélkedését javaslom.

² A hetvenes években a német teológusok közül „többen elhagyják a Róma által képviselt és hirdetett hitet, nem egyszer nyíltan a Szentszék ellen támadva. Joseph Ratzinger állásfoglalása ekkor egyértelmű: elkötelezi magát a hit tisztasága és annak akár igen kemény megvédése mellett. Ezért később, már római korszaka idején a „Panzerkardinal”, a „tank-bíboros” becenevet kapja.” XVI. Benedek pápa teológiai munkássága – Vatikáni Rádió, 2005.04.20. <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=306> utolsó letöltés: 2023.06.15.

³ Jn. 13, 34-35 (Szent István Társulat – Biblia)

⁴ Mt. 18, 6 (Szent István Társulat – Biblia)

⁵ A témát részletesebben kifejtettem itt: <https://szentistvanintezet.hu/api/media/slugszex-tan> (Puskás Balázs: Kiskorúak bántalmazása a Katolikus Egyházban – az USA-ban és Európában. Szent István Intézet, 2022.09.27.)

A levél olyan, mint Ratzinger lelkének átvilágítása: a már nyilvánvalóan a Nagy Találkozásra készülő pápa egy mély, személyes önvallomásban fordul volt egyházmegyéje felé, soraiból finom érzékenység, bűnbánat, az áldozatok szenvedéseivel való szívbeli együttérzés és a Krisztusnak való teljes átadottság árad. A levélből azért idézek viszonylag hosszabban, mert mély betekintést enged Benedek belső mozzanataiba, attitűdjébe, segítve ezzel a megértését mindazoknak a megnyilvánulásoknak és tetteknek, melyeket később tárok majd az olvasó elé:

„Kedves Nővéreim és Testvéreim!

Annak ellenére, hogy alig öt évig szolgáltam München és Freising érsekeként, továbbra is a müncheni érsekség részének érzem magam, és otthonomnak tekintem.

Az akkori hatalmas munka – pozícióm alakulása – közepette egy félreértés történt az 1980. január 15-i kancellári ülésen való részvételemmel kapcsolatban.

Számomra nagyon bántónak bizonyult, hogy ezt a félreértést arra használták, hogy kétségbe vonják az igazmondásomat, sőt, hogy hazugnak bélyegezzenek. Ugyanakkor nagyon meghatottak (...) a megrendítő bátorító levelek, amelyeket oly sok ember küldött hozzám. Külön hálás vagyok a bizalomért, támogatásért és imáért, amelyről Ferenc pápa személyesen biztosított engem (...)

Nos, a köszönő szavak után szükségszerűen egy gyónásnak is kell következnie (...)

Apostoli utazásaim során, ahol papok szexuális zaklatásainak áldozataival találkoztam, első kézből láttam egy nagyon súlyos vétség következményeit. És megértettem, hogy mi magunk is belesüllyedünk ebbe a súlyos hibába, amikor elhanyagoljuk, vagy elmulasztjuk a szükséges határozottsággal és felelősséggel történő szembenézést, ahogy túl gyakran az megtörtént és megtörténik. Csakúgy, mint azokon a találkozókon, ismét csak a szexuális zaklatás áldozatainak tudom kifejezni mélyes szegyenemet, mély szomorúságomat és szívből jövő bocsánatkérésemet (...)

Egyre jobban értékelem azt a viszolygást és félelmet, amelyet Krisztus érzett az Olajfák hegyén, amikor meglátta mindazokat a rettenetes dolgokat (...) Sajnos az a tény, hogy abban a pillanatban a tanítványok aludtak, olyan helyzetet mutat be, amely ma is fennáll.”⁶

Benedek a levelében utal egy félreértésre, melynek nyomán őt úgy igyekeztek beállítani, mint aki el akarta volna tusolni az akkori ügyeket. Nem ez volt az egyetlen ilyen alkalom, a személyét próbálták diszkreditálni. Talán az egyik leglátványosabb ilyen kísérlet a Két pápa című filmben érhető tetten. A történet XVI. Benedek pontifikátusának idején játszódik, a szentatya és Jorge Bergoglio bíboros között szövődő barátságról szól, sok elemében fiktív történeti szálakon futtatva a cselekményt. A film ikonikus jelenetében a főszereplők egymást gyóntatják meg. Amikor Benedekre kerül a sor, ő a Krisztus Légiójának alapítójával⁷ kapcsolatosan nyilvánul meg a következőképpen: „Emlékszik Maciel atyára? Felmerült a vád, hogy fiúkat molesztált, még hozzá évtizedeken keresztül.”⁸

⁶ XVI. Benedek levele: Fájdalommal és bocsánatkéréssel a szexuális visszaélések áldozatai iránt (Magyar Kurír, 2022. február 8)

⁷ Új ember, 2011. október 30. 1. és 6. oldalak

⁸ The Two Popes (Netflix, 2019), 1 óra 39 percnél

XVI. BENEDEK ÉS A GYERMEKVÉDELEM

Hogy ezután mit mond a gyónásában Benedek, nem tudjuk, mert a film készítői kisípolják. A pápa szeme könnyes, távolba révedő, közben folyamatosan beszél, de nem halljuk, hogy mit. Bergoglio bíboros döbbenet hallgat. Majd visszajön a hang „igen, nem fordítottam kellő figyelmet az ennek a papnak elrendelt feladatokra” – mondja Benedek, Bergoglio pedig dühösen kéri számon őt.

A valóság ezzel szemben az volt, hogy éppen XVI. Benedek volt az, aki még Ratzinger bíborosként, a Hittani Kongregáció elnökeként eljárta Maciel ellen: az évtizedek óta ellene érkező vádakat elővette, majd átadta egy máltai származású jezsuita érseknek, Charles Sciclunának, akinek alapos kutató munkája nyomán kiderült, hogy a vádak sajnos igazak voltak, s Benedek pápa el is járt vele szemben.

Maciel talán a legismertebb személy volt, akiről Ratzinger rántotta le a leplet, de korántsem ő volt az egyedüli: pontifikátusának utolsó két évében Benedek közel 400 papot buktatott le visszaélés miatt, és apostoli útjai során számos alkalommal találkozott a visszaélések áldozataival, akiktől személyesen kért bocsánatot az Egyház nevében.

Kétségkívül kimondható az, hogy napjainkban a gyermekbántalmazás korszakát éljük. Népszerű szót használva talán azt is mondhatnánk, hogy az abúzusok pandémiája söpör végig a világon. Európában a kutatások szerint átlagosan minden ötödik gyermeket éri a szexuális bántalmazás valamely formája⁹, a lányok esetében minden negyedik gyermeket ilyen módon bántanak felnőttek. Ez a rettenetes bűn sajnos az Egyház soraiba is beférkőzött, s bár nem azonnal és sokszor nem az elvárt hatékonysággal, de a reakció nem maradt el, és az eredmények is elkezdtek megmutatkozni.

Igen, az Egyház gyermekvédelmi szempontból határozottan biztonságosabb helyé vált, és ezt a közvélemény elsősorban Ferenc pápának tulajdonítja. Akinek elvülhetetlen érdemei vitathatatlanok, ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról, hogy Joseph Ratzinger volt az, aki - először a Hittani Kongregáció vezetőjeként, később pedig már mint XVI. Benedek pápa - az első fontos lépéseket megtette.

A már említett Charles Scicluna érsek, a Vatikán legfőbb ügyésze egy nemrég adott interjújában¹⁰ hosszan beszélt arról, hogy XVI. Benedek „jelentős szerepet játszott a papi szexuális visszaélések leküzdésében”. Szerinte Ferenc pápa a XVI. Benedek pápasága alatt elért eredményekre építi az ügyvel kapcsolatos politikáját.

A máltai érsek, a Hittani Kongregáció segédtitkáraként 10 évig szolgált az igazságosság előmozdítójaként a Kongregáción belül, és fontos szerepet játszott a papi szexuális visszaélések kezelésében.

Scicluna megjegyzi, hogy az akkori Ratzinger bíboros „közreműködött abban a hosszadalmas folyamatban, amely megújította a Hittani Kongregáció joghatósága alá tartozó legsúlyosabb cselekményekre (bűncselekményekre; *delicta graviora*) vonatkozó kánonjogi szabályokat és eljárásokat.

Elmondja, hogy a Hittani Kongregáció akkori prefektusa már 2001-ben „törvénytervezetet nyújtott be Szent II. János Pálnak, amelyet a pápa a 2001. április 30-án kelt Motu Proprioiban, *Sacramentorum Sanctitatis Tutela* néven hirdetett ki.”

⁹ Human Rights Channell <https://human-rights-channel.coe.int/stop-child-sexual-abuse-in-sport-en.html>

¹⁰ Vatican News, 2023. január 5. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-01/scicluna-witness-ratzinger-commitment-fight-sexual-abuse-church.html>

A dokumentum szerint az Egyház küldetésének középpontjában a lelkek üdvössége áll, „amit különösképpen a szentségek kiszolgáltatása révén valósít meg. Indokolt tehát, hogy a szentségek szent jellegét különös módon védelmezze, ha kell, büntetve a velük kapcsolatos visszaéléseket.”¹¹ A legsúlyosabb büntetendő cselekményeknek pedig azok, amelyek az Egyház küldetését sodorják veszélybe: „veszélyeztetik a hitet és az Egyház egységét, visszaélnak az Eucharisziával és a bűnbánat szentségével”¹², illetve ide sorolják az egyházi személy által, a kiskorúak rovására elkövetett szexuális bántalmazást is.¹³

Ratzinger bíboros cselekedeteit kronologikusan sorolva az érsek a következőket mondja: „...nem sokkal ezután, 2001 novemberében a Hittani Kongregáció különleges felhatalmazást kapott a pápától az elévülési időtől való eltérésre, hogy elősegítse a megfelelő válaszléptet a legkirívóbb bűncselekményekre vonatkozóan”.

2002 februárjában Ratzinger bíboros további speciális engedélyeket kért és kapott II. János Pál pápától, amelyek célja a *graviora delicta* ügyek eljárásának felgyorsítása. Emlékezni kell arra a tényre, hogy ebben az időben több száz esetet mutattak be tömegesen a Kongregációnak, elsősorban az Egyesült Államokból.

Ratzinger bíboros a Hittani Kongregáció tevékenységét annak kánonjogi szakértőivel és a helyi püspökökkel folytatott állandó párbeszédben állva vezette. „A kiskorúakkal szemben papok által elkövetett szexuális visszaélések több száz esetének áttekintése Ratzinger számára mély betekintést engedett ebbe, az addig kevésbé ismert, sötét arcába a papi szolgálatnak, s ennek nyomán számos kirívó esetet terjesztett közvetlenül a Szentatya elé.

2004 vége felé „Ratzinger bíboros elrendelte az összes, a Hittani Kongregációnál függőben maradt ügy felülvizsgálatát, beleértve néhány igen nagy horderejű ügyet is.”¹⁴

Amikor Ratzinger bíborost pápává választották 2005-ben – folytatja Scicluna érsek – „biztosította, hogy a Hittani Kongregáció ez irányú tevékenysége ne csak folytatódjon, hanem további támogatásban is részesítette az ott folyó munkát. Megújította az elődje, II. János Pál pápa által biztosított összes különleges engedélyt, sőt kérte, hogy ezeket vezessék át a *Sacramentorum Sanctitatis Tutela Motu Proprio* új változatába¹⁵, amelyet aztán 2010-ben ki is hirdetett.

Pápaként XVI. Benedek heti rendszerességgel felülvizsgálta a súlyos – *graviora delicta* – eseteket, amelyeket a Hittani Kongregáció prezentált felé – mondja Scicluna.

A máltai érsek megjegyzi, hogy XVI. Benedek volt az első pápa, aki lelkipásztori útjain személyes találkozót tartott szexuális visszaélések áldozataival. Az írországi katolikusokhoz írt lelkipásztori levelére (2010. március 19.) pedig a mai napig is hivatkoznak az egyházi, s nem egyházi szakértők.

¹¹ Bálint Róbert: Az istentiszteleti és szentségi kongregáció fejlődése és hatályos szabályozása (Doktori disszertáció, Budapest, 2014), 216. oldal

¹² Ibid.

¹³ Delicts against morality: 1. The violation of the sixth commandment of the Decalogue, committed by a cleric with a minor under the age of 18. THE NORMS OF THE MOTU PROPRIO “SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA” (2001) https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_en.html

¹⁴ Vatican News, 2023. január 5. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-01/scicluna-witness-atzinger-commitment-fight-sexual-abuse-church.html>

¹⁵ https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_en.html

XVI. BENEDEK ÉS A GYERMEKVÉDELEM

Ebben a levelében Benedek pápa a München-Freisingi Érsekséghez intézett, korábban idézett leveléhez hasonló őszinteséggel, érzékenységgel és kendőzetlenséggel fogalmaz: „Kedves Testvéreim, akik az írországi egyházhoz tartoztok, nagy aggodalommal írok nektek az egyetemes egyház főpásztoraként. Hozzátek hasonlóan engem is mélyen felkavartak azok a hírek, amelyek szerint az ír egyház tagjai, különösképpen papok és szerzetesek, törékeny lelkű fiúkkal és fiatalokkal szemben követtek el szexuális visszaéléseket. Osztoznóm kell a csalódottságban és az elárultság érzésében, amelyet sokan éreztek, amikor ezek a bűnös cselekedetek a napvilágra kerültek, és ahogyan az ír egyház vezetői ezeket az ügyeket kezelték.”¹⁶

Scicluna érsek első kézből tett vallomása Joseph Ratzingernek a Hittani Kongregációnál betöltött mandátuma alatt, majd ezt követően a katolikus egyház élén tett lépéseiről szilárd tanúja a német pápa arra vonatkozó elkötelezettségének, hogy felszámolja azt, amit ő maga híresen „szennynek” nevezett még 2005-ben¹⁷.

Számos más tanúvallomás és dokumentum is felfedi, hogy lelkipásztorként és Isten embereként miként hatott mély elkötelezettsége, hogy felszámolja a papi szexuális zaklatás csapását, és az áldozatok mellé szegődjön a gyógyulásukat támogatva.

Juan Ignacio Arrieta 2010-ben megjelent cikke *a La Civiltà Cattolicában*¹⁸ beszámol egy tanulmányról, amely feltárta, hogy Joseph Ratzinger már 1988-ban minden tőle telhetőt megtett annak érdekében, hogy egyszerűsítse a kiskorúak elleni szexuális zaklatást elkövető papok megbüntetését.

Ratzinger számos jól dokumentált esetben tartott homíliát, beszédet, és buzdítást, valamint leveleket és üzeneteket írt, amelyekben az „egyház családján belül” a kiskorúak kárára elkövetett szexuális zaklatást „kirívó bűncselekménynek” minősítette, ismételten megerősítve, hogy „a gyermekek védelmére tett erőfeszítéseket folytatni kell.”¹⁹

Megbotránkoztatta a papi szexuális zaklatás okozta szenvedés, és szinte minden apostoli látogatás alkalmával találkozott azok áldozataival osztozva a hívek szégyenében és felháborodásában.²⁰

Ratzinger arra buzdította a püspököket, hogy minden lehetséges módon álljanak a bántalmazott személyek mellé, és „állítsák helyre az Egyház lelki és erkölcsi hitelességét”.²¹

A büntetések elrendelésében az igazságosság elve vezérelte: elbocsátotta a bűnös klerikusokat, a lemondásokat elfogadta, és ismételten követelte a visszaélések felelőseinek bíróság elé állítását, és hatékony védőintézkedések végrehajtását.

¹⁶ Lelkipásztori levél az írországi katolikusokhoz (XVI. Benedek pápa, 2010. március 20.) 1. pont <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=236>

¹⁷ „How much filth there is in the Church, and even among those who, in the priesthood, ought to belong entirely to him!” (Mennyi szenny van az Egyházban, még azok között is, akik a papságban teljesen Hozzá kellene tartozzanak!) Keresztút, 2005, Colosseum https://www.vatican.va/news_services/liturgy/2005/via_crucis/en/station_09.html

¹⁸ Juan Ignacio Arrieta: L'influsso del Cardinale Ratzinger nella revisione del sistema penale canonico <https://www.laciviltacattolica.it/author/juan-ignacio-arrieta/>

¹⁹ Vatican News, 2023. január 5. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-01/scicluna-witness-ratzinger-commitment-fight-sexual-abuse-church.html>

²⁰ Többek között az Egyesült Államokban (l. The New York Times, 2008. április 15.) a nunciátúrán találkozott a Bostoni Egyházmegye áldozatainak egy csoportjával: „A pápa kérte a találkozózt, mondta Federico Lombardi tiszteletes, a Szentatya szövívője. A maroknyi áldozat nagyjából középkorú volt. A pápa mindegyikükkel személyesen imádkozott és beszélt egy körülbelül 25 percig tartó találkozózn. Néhányan sírtak – mondta Lombardi atya.”

²¹ Press release on the meeting of the Holy Father with irish bishops and senior members of the roman curia, 16.02.2010 https://www.vatican.va/resources/resources_irish-bishops-feb2010_en.html

Továbbá bocsánatért könyörgött, és beszélt arról a szegényről és megaláztatásról, amelyet a bűn és a lelki gonoszság által sújtott egyház szenvedett el.

A 2010-es portugáliai apostoli utazása elején XVI. Benedek a repülés közbeni szokásos sajtótájékoztatón a következő megjegyzéseket tette: „Az Egyház legnagyobb üldözése nem külső ellenségeitől, hanem az egyházon belüli bűnből fakad. Az Egyháznak mély szüksége van a bűnbánat újratanulására, a megtisztulás elfogadására, a megbocsátás elsajátítására, de az igazságosságra is. A megbocsátás nem helyettesíti az igazságosságot.”²²

Az emeritus pápa még évekkkel lemondása után is megtalálta a módját, hogy kifejezze gondolatait az egyházi szexuális zaklatás botrányával kapcsolatban, amikor 2019-ben publikálta elmélkedéseit.

Végezetül Scicluna érsek kiemeli, hogy „Ferenc pápa továbbra is a XVI. Benedek pápasága alatt elért haladásra építkezik a papi visszaélésekkel kapcsolatos egyházi válaszokban, melyek között számos beszédét, levelét és fontos új törvényeket is ki kell emelnünk, ezek között különösen a *Come una Madre Amorevole Motu proprio*, (2016. június 4.), a *Vos Estis Lux Mundi Motu Proprio*, (2019. május 7.), a *Sacramentorum Sanctitatis Tutela Motu Proprio* új változatát (2021. december 7.) és a Kánonjogi Kódex VI. könyvének a kánonjogi szankciókról szóló reformját (2021. december 8.).”²³

A Katolikus Egyház gyermekvédelmi megújítása tehát nagy mértékben XVI. Benedeknek köszönhető. Ő volt az, aki még a Hittani Kongregáció prefektusaként a folyamatokat megindította, s aki pápaként elkezdte kiépíteni azokat a rendszereket, amelyek a Ferenc-i reformok alapjául szolgálhattak.

S tette mindezt mély meggyőződésből, az igazságosság és a szenvedők szeretetteljes szolgálata iránti szenvedélytől hajtva, példát adva ezzel abból, ami minden hívő ember küldetése kell legyen: Krisztus megváltó szeretetének imitációjából.

²² Benedek pápa apostoli útja Portugáliába Jacinta és Francisco, fiatal fátimai pástorok boldoggá avatásának tizedik évfordulója alkalmából. XVI. Benedek interjúja az újságírókkal a portugáliai repülés során (Pápai Repülő, kedd, 2010. május 11.), utolsó kérdésre adott válasz https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2010/may/documents/hf_ben-xvi_spe_20100511_portogallo-interview.html

²³ Vatican News, 2023. január 5. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-01/scicluna-witness-ratzinger-committment-fight-sexual-abuse-church.html>

IRODALOMJEGYZÉK

CARITAS IN VERITATE - XVI. Benedek pápa enciklikája az ember teljes értékű fejlődéséről a szeretetben és az igazságban

Letter of Pope Emeritus Benedict XVI regarding the Report on Abuse in the Archdiocese of Munich-Freising

Puskás Balázs: Kiskorúak bántalmazása a Katolikus Egyházban – az USA-ban és Európában. Szent István Intézet, 2022.09.27.)

XVI. Benedek levele: Fájdalommal és bocsánatkéréssel a szexuális visszaélések áldozatai iránt (Magyar Kurír, 2022. február 8)

Bálint Róbert: Az istentiszteleti és szentségi kongregáció fejlődése és hatályos szabályozása (Doktori disszertáció, Budapest, 2014)

THE NORMS OF THE MOTU PROPRIO “SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA” (2001)

Lelkipásztori levél az írországi katolikusokhoz (XVI. Benedek pápa, 2010. március 20.)

Juan Ignacio Arrieta: L'infusso del Cardinale Ratzinger nella revisione del sistema penale canonico

Press release on the meeting of the Holy Father with irish bishops and senior members of the roman curia, 16.02.2010

XVI. Benedek interjúja az újságírókkal a portugáliai repülés során (Pápai Repülő, kedd, 2010. május 11.)

*Szerző:
Puskás Balázs*

*Grafikai tervezés:
Balás Design*

*Felelős kiadó:
Dr. Máthé Zsuzsa*

Szent István Intézet 2023
szentistvanintezet.hu

A tanulmány a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával jelent meg.

